

підліток може діяти в логіці міркування. При цьому, як зазначають фахівці, підліток може зробити гігантський за своєю якістю стрибок – він починає орієнтуватися на потенційно можливе, а не на обов'язково очевидне. Завдяки своїй новій орієнтації він дістає можливість уявити все, що може трапитися, - і очевидні, і недоступні сприйняттю події. Тим самим підвищується вірогідність того, що він зрозуміє те, що може відбутися насправді.

Список використаних джерел

1. Бовть О. Віктимна поведінка як психологічна проблема. *Соціальна психологія*. 2004. № 4 (6). С. 14–22.
2. Єгоров, А. Ю. Розлади поведінки у підлітків: клініко-психологічні аспекти. СПб . : Мова, 2005. 436 с.
3. Максименко С. Д. Психологія учіння людини: генетико-моделюючий підхід: монографія. К. : Видавничий Дім «Слово», 2013. 592 с.
4. Павелків Р. В. Вікова психологія : підручник. К. : Кондор, 2011. 469 с.
5. Райгородский Д. Я. Психологія особистості. Т.1. Хрестоматія. Видання третє, доповнене. Самара: Видавничий дім «БАХРАХ-М», 2004. 512 с

Галина Олійник

доцент кафедри соціальної роботи та менеджменту соціокультурної діяльності,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

Надія Шимків

студентка освітньої програми «Соціальна робота»,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
м. Тернопіль, Україна

МЕДІАСОЦІАЛІЗАЦІЯ ЯК СПЕЦИФІЧНА СКЛАДОВА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ШКОЛЯРІВ У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

У статті розкрито зміст та сутність медіасоціалізації як специфічної складової соціалізації школярів. Проаналізовано особливості сучасного інформаційного простору. Розглянуто сучасний інформаційний простір як фактор соціалізації, який впливає на індивіда на мегарівнях, макрорівнях, мезорівнях та мікрорівнях. Визначено, що діти молодшого шкільного віку використовуючи сучасний інформаційний простір, спираються на думку дорослих.

Ключові слова: школярі, медіасоціалізація, сучасний інформаційний простір, інтернет.

Для України ХХІ ст. знаменується перехідним етапом до інформаційного суспільства. Головною цінністю якого є інформація, як наслідок нове знання. Найдоступнішим джерелом цінностей інформаційної доби нині є медіа (інтерактивне радіо, інтерактивне телебачення, мобільна телефонія, Інтернет). У зв'язку із актуалізацією останніх у житті людини науковці звертають увагу на неоднозначність медіавпливу на фізичний, психічний та соціальний розвиток особистості. Найактивнішими користувачами нових медіа є діти молодшого шкільного віку, оскільки вони народились в інформаційному суспільстві і сприймають процес медіасоціалізації (соціалізація в сучасному інформаційному просторі) як невід'ємну складову соціалізації. Саме школярі в силу психовікових особливостей мають необмежені можливості використання нових медіа для власного соціального розвитку, але недостатність реального соціального досвіду може негативно позначитися на процесі їх соціалізації. Окрім того зі вступом дитини до школи, переважна більшість дітей, отримують можливість безконтрольного доступу до сучасного інформаційного простору, внаслідок чого процес їх медіасоціалізації є здебільшого стихійним і загрожує фізичному, психічному і соціальному їх розвитку.

Гармонізувати вплив нових медіа на процес соціалізації молодших школярів можливо за умови організації, координації та контролю успішності соціально-виховного потенціалу сучасного інформаційного середовищ сім'ї, школи та територіальної громади, які мають значний вплив на медіасоціалізацію молодших школярів. Крім гармонізації сучасного інформаційного простору молодших школярів постає необхідність розвитку соціальних цінностей, знань, поведінки, що відповідають реаліям інформаційної доби.

Особливості процесу соціалізації в умовах інформаційного суспільства досліджували Г. Лактіонова, П. Плотніков, С. Савченко, Н. Гавриш, Н. Лавриченко, Р. Вайнола, Н. Заверіко, Л. Міщик, В. Оржеховська, А. Капська та ін. Питаннями впливу нових медіа на соціалізацію людини займалися В. Абраменкова, М. Бутиріна, Я. Гошовський, Є. Кудашкіна, В. Мудрик, В. Плешаков, та ін.

Необхідно зазначити, що сучасні технічні засоби долучення до сучасного інформаційного простору об'єднують в одному пристрої декілька найактуальніших можливостей (прослуховування радіохвиль, перегляд телебачення, мобільний зв'язок, доступ до Інтернет).

Справедливою є думка А. Алексеевої, що процес технологізації вплинув на відносини між користувачем та ЗМІ, оскільки контент останніх медіа (термін медіа використовують у комунікативістиці, який означає засоби зв'язку і передачі інформації різних типів від найдавніших (мова жестів, малюнки в печерах тощо) до найсучасніших (відео у форматі 3-D тощо) максимально інтерактивний: читач, по-перше, хоче відреагувати на

нього, висловити свою думку і навіть виділити його в самостійний медіатекст (медіатекст – різновид тексту, який належить до масової інформації, розрахований на масову аудиторію), по-друге, має можливість зробити це швидко і майже не прикладаючи зусиль [1].

Сучасний інформаційний простір неоднозначно впливає на всі сфери життєдіяльності людини, а люди різного віку мають неоднакові адаптаційні можливості й по-різному пристосовуються до нього: люди похилого віку являються носіями загальнолюдських цінностей, але їм складно адаптуватися до нових медіа, повноцінно їх використовувати, що загрожує їх маргіналізації; дорослим людям сучасний інформаційний простір розширює професійні можливості; діти, а особливо школярі, є найактивнішою групою використання нових медіа.

Адаптаційні можливості школярів найкращі для пристосування до інформаційного суспільства. Результати низки соціологічних досліджень демонструють, що найбільш сильний вплив нові медіа здійснюють на людей, які перебувають у перехідних, кризових ситуаціях і зокрема на дітей. Дітям не потрібно прикладати зусиль для того, щоб адаптуватися до сучасного інформаційного простору, адже він для них є природнім, школярі не знають іншого, тому з легкістю сприймають всі технічні новинки й без складнощів їх використовують, але у них відсутній реальний соціальний досвід. Крім того, використання нових медіа може розвинути у дитини невинуватну агресію, залежність від комп'ютерних ігор або Інтернету; образи, які пропагують нові медіа стимулюються ранню зацікавленість дітей статевим життям тощо. Таким чином, актуальності набуває дослідження впливу нових медіа на процес соціалізації дітей шкільного віку.

Необхідно зауважити, що в рамках нашого дослідження будемо розглядати сучасний інформаційний простір як фактор соціалізації, який впливає на індивіда на мега- (всесвітня мережа Інтернет, мобільний зв'язок тощо), макро- (державне телебачення, радіомовлення), мезо- (сайти присвячені проблемам окремого регіону), мікрорівнях (дитячі сайти, шкільні медіатеки тощо).

Сучасний інформаційний простір як фактор соціалізації в інформаційному суспільстві впливає на фізичне здоров'я, психічний та соціальний розвиток людини, а при порушеннях цих процесів ускладнюється і сам процес соціалізації особистості в цілому.

Актуалізація нових медіа та встановлення їх визначальної ролі у процесі соціалізації в інформаційному суспільстві вплинула на усвідомлення вченими нової категорії – медіасоціалізація. Це підтверджує думка О. Петрунько, що в суспільстві XXI ст. істотно змінюється уявлення про соціалізацію і однією з провідних моделей цього процесу постає – медіасоціалізація, тобто соціалізація в медіа середовищі. Медіасоціалізація означає, що крім традиційних агентів, інститутів та факторів соціалізації в соціальне середовище людського існування і водночас – у процес соціалізації людини активно і навіть агресивно втрутився ще один, не

передбачений традиційним сценарієм соціалізації – чинник нових медіа. На наш погляд, заперечення викликає висновок О. Петрунко: «медіасоціалізація полягає в освоєнні соціальних норм, не на основі спеціального навчання і позитивного соціального досвіду, а на підставі «чужого» і «штучного» (репрезентованого медіа) досвіду» [3]. Вважаємо: по-перше нові медіа візуалізують соціальний досвід та соціальні цінності у вигляді інформації, споживаючи яку людина може перетворити її у знання, і навіть, у інтерналізовані цінності; по-друге в сучасному інформаційному просторі користувачі мають змогу не лише споживати медіатексти, а й створювати їх, і навіть спілкуватися з іншими користувачами, але опосередковано, через нові технічні засоби [3].

Діти молодшого шкільного віку використовуючи сучасний інформаційний простір, спираються на думку значимих дорослих (якщо встановлені близькі та відверті міжособистісні стосунки). Цей вік є сенситивним у розвитку соціальних знань, цінностей, якостей навичок тощо, проте саме соціальний розвиток стає найбільш уразливим унаслідок руйнуючої дії нових медіа поза педагогічного регулювання дорослими. Зі вступом до школи молодший школяр (6-7 – 10-11 років), в основному, має власні гаджети та отримує можливість доступу до сучасного інформаційного простору без контролю дорослих, а, отже, може стати жертвою будь-яких кіберзлочинців. Окрім того у дитини молодшого шкільного віку ще досить обмежені зв'язки з соціальним середовищем, і якщо їй складно налагоджувати реальні стосунки, то віртуальна реальність має можливість витиснути соціальну реальність, формуючи стійку комп'ютерну залежність.

Для самостійного вирішення проблем, пов'язаних з новими медіа, дитина не має достатнього соціального досвіду, але в силу психологічної та соціальної ситуації розвитку, вона може не звернутися за допомогою до дорослих, а самостійне вирішення такого виду негараздів може призвести до більш негативних наслідків – невротичні розлади та деструктивні рольові сценарії, статево-рольові дисгармонії на шляху формування гендерної ідентичної особистості, геймблінг залежність, кібермоббінг, пригнічення психофізіологічного та соціального здоров'я тощо.

Оскільки педагогічна регуляція значимими дорослими взаємодії школярів з новими медіа здатна підвищити позитивний вплив останніх та мінімізувати негативний, то вважаємо за доцільне розглянути медіавплив на мікросередовища (родинне, освітнє та територіальної громади), у яких відбувається медіасоціалізація школярів.

Список використаних джерел

1. Алексеєнко Т. Ф. Зміст і напрями соціально-педагогічної діяльності. Соціальна педагогіка: теорія і технології : підруч. / за ред. І. Д. Зверєвої. Київ : Центр навч. л-ри, 2006. 340 с.
2. Коберник Г. Соціалізація особистості молодшого школяра в умовах інтерактивних технологій навчання. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. Умань, 2009. Ч. 3. С.

89–95.

3. Петрунько О. Діти і медіа: соціалізація в агресивному медіа середовищі : монографія. Полтава : ТОВ НВП «Укрпромторгсервіс», 2010. 480 с.

Анжела Полянничко

доцент кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності СумДПУ імені А.С. Макаренка
м. Суми, Україна

Микола Захарченко

студент 4 курсу спеціальності «Соціальна робота»
СумДПУ імені А.С. Макаренка
м. Суми, Україна

ПРОФІЛАКТИКА БУЛІНГУ У ШКІЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У статті піднімаються питання соціального виховання дітей, які потрапили у складні життєві обставини та є вихованцями центрів соціально-психологічної реабілітації. Акцентується у вага на тому, що зазначені установи є ефективними закладами системи соціального захисту, що можуть систематично та послідовно вирішувати завдання соціального виховання, орієнтуючи їх як на саму дитину, так і на її біологічну сім'ю.

Ключові слова: *особистість, світогляд, соціальне виховання, складні життєві обставини, центр соціально-психологічної реабілітації.*

У наші дні явище булінгу надзвичайно поширене у закладах освіти, а його наслідки негативно впливають на самореалізацію особистості. Проблему булінгу часто замовчують, її не прийнято обговорювати. За таких умов проблему неможливо усунути, вона навпаки, буде набувати більших обсягів та жорстокості. Особливо небезпечним є булінг у підлітковому віці. Попри відносну короткочасність, підлітковий вік може визначати подальше життя особистості. Діти, будучи в такому віці, іноді можуть самореалізовуватися за рахунок інших, менш слабших однолітків. Такі дії можуть мати серйозні негативні наслідки для особистості.

Великий внесок у теорію подолання булінгу зробили такі зарубіжні науковці, як Д. Ольвеус, Д. Лейн, Е. Роланд, Е. Міллер, Д. Таттум, Д. Томпсон. В Україні феномен шкільного булінгу висвітлювали такі вчені, як Є. Волков, С. Кривцова, А. Орлов, А. Малішевська, В. Хмелько та інші. Поняття «шкільне середовище» досліджували А. Куракін та Л. Новікова. Психовікові особливості підліткового віку вивчали В. Гончаров, Д. Ельконін та А. Краківський. Термін «профілактика» розглядала А. Капська, а поняття «соціальна профілактика» досліджувала О. Безпалько.

Спираючись на статтю 1 Закону України «Про освіту» можна зазначити, що «булінг (цькування) - діяння (дії або бездіяльність)